

hvorledes ansvarlige ministre i tidligere regeringer har instrueret tjenesterne, og i hvilket omfang de har sat sig ind i efterretnings-tjenesternes arbejde. Gennem de forklaringer, som de forhenværende justitsministre Hans Hækkerup og K. Axel Nielsen har afgivet i udvalget, synes det klarlagt, at de ved deres tiltræden har sat sig nøje ind i denne deres virksomhed og i deres minister-tid nøje fulgt med i alle væsentlige problemer, som er opstået på dette område. De tidligere forsvarsministres forhold har det ikke været muligt at undersøge på samme måde, da begge disse — Poul Hansen og Victor Gram — er afgået ved døden. De forklaringer, som er afgivet af tjenestemænd, som har samarbejdet med disse ministre på efterretningsmæssige områder, synes dog at vise, at både Poul Hansen og Victor Gram nøje har fulgt den militære efterretningstjenestes arbejde og gennem deres beslutninger og instrukser taget ansvaret for arbejdet i det omfang, som det må være den ansvarlige ministers pligt.

Et flertal (udvalget med undtagelse af socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) har under sit arbejde fået den opfattelse, at de ledende tjenestemænd i efterretningstjenesterne i henhold til tjenesternes arbejdsgrundlag har orienteret de ansvarlige ministre om efterretningstjenesternes arbejde og søgt ministrenes afgørelser på områder, hvor afgørelser må træffes af den politisk ansvarlige minister.

Flertallet finder grund til at fremhæve, at når en sådan politisk afgørelse én gang er truffet af en minister, må de pågældende tjenestemænd anse denne afgørelse for fortsat gældende, uanset om der sker minister-skifte eller regeringsskifte, når der ikke ved disse skifter kan antages at være sket nogen ændring i den politik, som føres på dette område.

Spørgsmålet om, hvorvidt der gennem efterretningstjenesternes arbejde er sket nogen krænkelse af de regler i lovgivningen, som tilsigter at beskytte den enkelte borgers personlige rettigheder, har været genstand for udvalgets indgående undersøgelse. I den offentlige diskussion har dette spørgsmål især været rejst i relation til kommunikationsknudepunktet i Kejsergade under forsvarets centralradio.

Den af folketingets ombudsmand den 19. marts 1970 afgivne redegørelse giver en beskrivelse af oprettelsen af denne virksomhed og af de finansielle og ansvarsmæssige problemer, som stod i forbindelse hermed. Udvalget kan til redegørelsen føje, at centralen påbegyndte sin virksomhed den 1. juli 1965 efter en række drøftelser og forberedelser gennem de foregående år, at det som af folketingets ombudsmand fremhævet ikke var en i princippet ny aktivitet, og at virksomheden blev standset af forsvarsministeren i oktober 1969. Forsvarsministeren har over for udvalget erklæret, at han ikke kendte centralen i Kejsergade og dens funktion før den offentlige omtale af den, og at han ikke har ønske om at søge en tilsvarende virksomhed oprettet.

Det er klaggjort gennem udvalgets undersøgelser, at der ikke gennem centralens virksomhed er sket eller har kunnet ske nogen krænkelse af nogen borgers personlige rettigheder, som er beskyttet i lovgivningen, først og fremmest grundlovens § 72. Udvalget har med bistand af juridisk ekspertise undersøgt rækkevidden af bestemmelsen i grundlovens § 72 med henblik på, om denne bestemmelse også måtte antages at yde beskyttelse til andre. Afgørelsen af dette spørgsmål må principielt være et domstols-anliggende. Udvalget finder grund til at fremhæve, at grundlovens bestemmelser om friheds- og menneskerettighederne er skabt for at tilgodese et behov for indskrænkning af statsmagtens kompetence over for enkeltpersoner, som ellers i fuldt omfang ville være undergivet statens overhøjhed, og som ikke har andre beskyttelsesmuligheder end dem, som lovgivningen og danske domstole yder.

Uanset at spørgsmålet om rækkevidden af grundlovens § 72 ikke kan anses at være entydigt afklaret, er det udvalgets opfattelse, at de foranstående synspunkter har spillet en betydelig rolle i forbindelse med kommunikationsknudepunktets oprettelse og virksomhed. Udvalget mener derfor, at det ikke kan fastslås, at der gennem kommunikationsknudepunktets oprettelse og virksomhed er sket en krænkelse af beskyttelsesreglerne i grundlovens § 72, som kan give grundlag for tiltalerejsning mod nogen minister eller tjenestemand. For så vidt